

DET TEKNISKE BEREGNINGSUTVALGET FOR INNTEKTSOPPGJØRENE**HOVEDPUNKTER FRA RAPPORT NR. 2 2004:
ETTER INNTEKTSOPPGJØRENE 2004**

Beregningsutvalget la fram en foreløpig utgave av sin hovedrapport foran årets inntektsoppgjør 20. februar og en endelig utgave 31. mars, jf. NOU 2004:10. I rapporten som utvalget nå legger fram, er ny statistikk og annet materiale innarbeidet. Rapporten gir oversikt over lønns- og inntektsutviklingen, herunder lønnsutviklingen for kvinner og menn, prisutviklingen og utviklingen i konkurranseevnen. Det er også korte oversikter over utviklingen i internasjonal økonomi og i norsk økonomi. Utvalgets prisanslag for 2004 er gjennomgått på nytt, og hovedtrekkene i årets tariffoppgjør er omtalt.

1. Prisutviklingen

Utvalget har vurdert prisutviklingen i 2004 på grunnlag av ny informasjon, bl.a. utviklingen i konsumprisindeksen fram til mai i år. I første kvartal i år var konsumprisene 1,4 prosent lavere enn i samme periode året før. Fallet skyldtes i hovedsak lavere elektrisitetspriser enn i fjor. Prisveksten har tatt seg opp etter hvert som virkningen på tolv månedersveksten av de høye strømprisene i fjor har falt bort. I mai var konsumprisene 1 prosent høyere enn i samme måned i fjor. Videre har utvalget gjennomført beregninger med kvartalsmodellen KVARTS og vurdert annen informasjon. Ut fra dette anslår utvalget nå en gjennomsnittlig økning i konsumprisindeksen på $\frac{3}{4}$ prosent fra 2003 til 2004. Anslaget er nedjustert med $\frac{1}{4}$ prosentpoeng siden forrige rapport.

2. Lønnsutviklingen2002-2003

Årslønnsveksten fra 2002 til 2003 i NHO-bedrifter er beregnet til 3,5 prosent for industriarbeidere og til 4,6 prosent for industrifunksjonærer. Gjennomsnittlig årslønnsvekst for disse to gruppene under ett er beregnet til 4,0 prosent. For heltidsansatte i HSH-bedrifter i varehandelen var veksten 4,4 prosent. I forretnings- og sparebanker og forsikring under ett, som omfatter noen flere grupper enn forhandlingsområdet, er lønnsveksten beregnet til 4,5 prosent. I helseforetakene er lønnsveksten foreløpig beregnet til 7,0 prosent, mens den var 3,8 prosent i øvrige bedrifter. For ansatte i staten, kommunene og i skoleverket var lønnsveksten fra 2002 til 2003 henholdsvis 4,3 prosent, 4,4 prosent og 5,4 prosent (inkludert skolepakke II). For det statlige tariffområdet (staten og skoleverket under ett) var årslønnsveksten 4,8 prosent inkludert skolepakke II og 4,0 prosent eksklusiv skolepakken. Den gjennomsnittlige årslønnsveksten fra 2002 til 2003 for alle grupper under ett er beregnet til 4,5 prosent mot 5,7 prosent året før.

2003-2004

Utvalget anslår lønnsoverheng til 2004 til 1,1 prosent for alle grupper under ett. Dette er 1,6 prosentpoeng lavere enn til 2003 og 0,7 prosentpoeng lavere enn til 2002. Det brukes litt ulike metoder for beregning av overheng i de ulike tariffområdene. Spesielt vil store strukturendringer kunne skape forskjeller mellom områdene og i oppsplittingen av lønnsveksten i lønnsoverheng og lønnsglidning. I NHO-bedrifter er overheng for industriarbeidere beregnet til 1,9 prosent og for

industrifunksjonærer til 2,5 prosent. For heltidsansatte i HSH-bedrifter i varehandelen er overhenget beregnet til 0,9 prosent og for ansatte i forretnings- og sparebanker og forsikring under ett til 0,5 prosent. For helseforetakene er overhenget foreløpig beregnet til 0,7 prosent, mens det var 1,1 prosent i øvrige bedrifter. For ansatte i staten, kommunene og i skoleverket er overhenget beregnet til henholdsvis 0,4 prosent, 0,6 prosent og 0,2 prosent.

I *staten* gir lønnsoverhenget sammen med de sentrale tariff tilleggene som er gitt i vår, en anslått lønnsvekst fra 2003 til 2004 på knapt 3¼ prosent. I tillegg kommer lønnsglidning. I 2003 var bidraget fra glidningen til årslønnsveksten 0,4 prosentpoeng. Det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen i årene 1998-2003 var 0,6 prosentpoeng.

For grupper med hovedsakelig sentral lønnsdannelse i *KS-området* (inkludert skoleverket) er overhenget til 2004 og bidrag fra lønnsglidningen i 2004 anslått til å bidra med 0,6 prosentpoeng til årslønnsveksten fra 2003 til 2004. Tariff tilleggene inklusive endringer av fellesbestemmelser er anslått å bidra med 2,9 prosentpoeng. I 2003 var bidraget fra glidningen til årslønnsveksten ¼ prosentpoeng inklusiv skoleverket. Det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen i årene 1998-2003 var 0,3 prosentpoeng inklusiv skoleverket.

For *HSH-bedrifter i varehandel* gir overhenget til 2004 på 0,9 prosent, de avtalte tariff tilleggene i 2004 (0,6 prosent) og tillegget på garantiordningen 1. februar i år (0,4 prosent) en lønnsvekst på om lag 2 prosent fra 2003 til 2004. I tillegg kommer lønnsglidningen. I 2003 var bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten 1,1 prosentpoeng, mens bidraget i gjennomsnitt var 1,5 prosentpoeng i perioden 1998-2003.

Både for *finansnæringen* under ett og *forhandlingsområdet bank og forsikring* gir overhenget til 2004 og de avtalte tilleggene en lønnsvekst på om lag 2¼ prosent fra 2003 til 2004. I tillegg kommer lønnsglidningen. I 2003 var bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten om lag 2 prosentpoeng for finansnæringen under ett, mens bidraget i gjennomsnitt i årene 1998-2003 var 2,1 prosentpoeng. For forhandlingsområdet bank og forsikring er lønnsglidningen anslått å bidra til årslønnsveksten med 1,3 prosentpoeng i 2004.

For *industriarbeidere i NHO-bedrifter* gir lønnsoverhenget til 2004 på 1,9 prosent og tariff tilleggene i vår en anslått lønnsvekst på om lag 2½ prosent fra 2003 til 2004. I tillegg kommer lønnsglidningen. I 2003 var bidraget fra lønnsglidningen til årslønnsveksten 1,2 prosentpoeng. I årene 1998-2003 var det gjennomsnittlige bidraget fra lønnsglidningen 1,8 prosentpoeng.

I *NAVO-bedrifter* eksklusiv helseforetakene gir overhenget til 2003 på 1,1 prosent og de avtalte tilleggene på A-nivå en lønnsvekst på 1,6 prosent. Det er på nåværende tidspunkt ikke mulig å si noe om et aggregert resultat for NAVO-medlemmene utenom helseforetakene. I tillegg kommer lønnsglidningen. Både i 2002 og 2003 bidro lønnsglidningen til årslønnsveksten med 0,5 prosentpoeng.

I *helseforetakene* (eksklusiv enkelte akademikergrupper, herunder legene) gir overhenget til 2004 og de avtalte tilleggene en lønnsvekst på 3,2 prosent fra 2003 til 2004. I tillegg kommer lønnsglidningen. For 2004 skal det ikke føres lokale forhandlinger for de gruppene som var i mekling i lønnsoppgjøret for helseforetakene i juni i år.

Toppledere

Toppledere i foretak med over 25 ansatte/lønnsforhold hadde i gjennomsnitt en lønnsvekst på 4,4 prosent fra 2002 til 2003 mot 5,1 prosent fra 2001 til 2002. Lønnsveksten fra 2002 til 2003 varierte fra 3,4 prosent for toppledere i foretak med 50-99 ansatte/lønnsforhold til 8,1 prosent i foretak med over 250 ansatte/lønnsforhold. For den fjerdedelen som tjente best i de store

foretakene med over 250 ansatte/lønnsforhold, var lønnsveksten 10,5 prosent mot 7,3 prosent i 2002.

3. Lønnsutviklingen for kvinner og menn

For de grupper utvalget har tall for, har det vært en tilnærming mellom *kvinnens og menns lønn* fra 2002 til 2003 blant ansatte i HSH-bedrifter i varehandel, i skoleverket, i kommunene, blant industrifunksjonærer i NHO-bedrifter og blant arbeidere i hotell- og restaurantvirksomhet. For statsansatte er det lite endring. For forretnings- og sparebanker og forsikring under ett og blant industriarbeidere i NHO-bedrifter har forskjellen økt fra 2002 til 2003.

4. Inntektsutviklingen

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at *disponibel realinntekt* for Norge økte med 0,4 prosent i 2003. Produksjonsutviklingen i næringer utenom petroleumsvirksomheten bidro mest til denne veksten. 2003 var det tredje året på rad med svak inntektsvekst, men sterk vekst i 1999 og 2000 førte likevel til at nivået på disponibel realinntekt for Norge i fjor lå nær 23 prosent høyere enn ved konjunkturtoppen i 1998 og nær 56 prosent høyere enn for 10 år siden.

Husholdningenes disponible realinntekt gikk ifølge foreløpige tall fra nasjonalregnskapet opp med 2,1 prosent fra 2002 til 2003. Den moderate veksten må ses på bakgrunn av den høye veksten året før. Lønnsinntektene og stønadene fra det offentlige ga de største bidragene til inntektsveksten. Regnet per person gikk disponibel realinntekt opp med 1,5 prosent i 2003.

Fra 2002 til 2003 økte *reallønn etter skatt* - ofte kalt «kjøpekraften» - i gjennomsnitt for et bredt utvalg av lønnstakere med 2,1 prosent. For hovedgrupper av lønnstakere varierte veksten mellom 1,2 og 3,1 prosent. Dette er en lavere reallønnsvekst for alle grupper enn året før.

Realveksten i pensjonene for enslige minstepensjonister og minstepensjonistektepar uten andre inntekter eller formue steg med henholdsvis 2,6 og 4,9 prosent fra 2002 til 2003. *Grunnbeløpet i Folketrygden* er fra 1. mai 2004 økt med kr. 1 719 eller 3,4 prosent til kr. 58 778. Dette innebærer en gjennomsnittlig økning i grunnbeløpet fra 2003 til 2004 på 3,9 prosent.

5. Konkurransesevnen

I 2003 bedret den kostnadmessige konkurranseevnen seg igjen, etter en gjennomgående svekkelse siden 1997. Timelønnskostnadene i norsk industri, når en ser bort fra virkningene av endringer i antall virkedager, økte med 4,5 prosent fra 2002 til 2003, mens veksten i timelønnskostnadene hos handelspartnerne samlet var 3,7 prosent i samme periode. Kronekursen svekket seg gjennomsnittlig med 3,0 prosent fra 2002 til 2003, målt ved industriens effektive valutakurs. Samlet sett anslås derfor de relative timelønnskostnadene i felles valuta å ha avtatt med 2,1 prosent fra 2002 til 2003. Kronekursen svekket seg videre fra årsskiftet og fram til midten av februar i år, siden har den samlet sett styrket seg noe igjen. I midten av juni var kronekursen, målt ved industriens effektive valutakurs, 4 prosent svakere enn gjennomsnittet for 2003.

Lønnskostnader per time skal i utgangspunktet omfatte både direkte lønnskostnader og indirekte lønnskostnader som bl.a. arbeidsgivers bidrag til pensjonspremier. I hvilken grad slike pensjonskostnader faktisk er inkludert i de internasjonale tallene er imidlertid usikkert. Dette er en viktig problemstilling som utvalget vil jobbe videre med for å klargjøre. Kildematerialet for slike kostnader er basert på undersøkelser noe tilbake i tid, samtidig som det har vært en betydelig generell økning i slike kostnader de siste årene i flere land. Sannsynligvis er lønnskostnadene som følge av dette undervurdert noe i de fleste landene.

Sammenliknbare tall for *arbeidere i industrien*, indikerer at lønnskostnadsnivået i 2002 lå 35 prosent over gjennomsnittsnivået for de viktigste handelspartnerne målt i felles valuta. På bakgrunn av valutakursutviklingen og lønnsvekstanslagene for 2003, anslår Beregningsutvalget at denne forskjellen ble redusert til 30 prosent i 2003.

Tilgjengelig statistikk indikerer at timelønnskostnadene for *alle ansatte* (både funksjonærer og arbeidere) i *industri, bergverk, elektrisitets-, gass- og vannforsyning og bygg- og anlegg* er klart høyere i Norge enn hos handelspartnere. Forskjellen er likevel klart mindre enn bare for industriarbeidere og den har avtatt fra 2002 til 2003. Foreløpige beregninger for 2003 tyder på at norske lønnskostnader per arbeidet time for alle ansatte i næringene ovenfor i gjennomsnitt lå i størrelsesorden 20 prosent høyere enn for konkurrentene i de landene det var mulig å sammenlikne med. Dette er en nedgang på 4 prosentpoeng fra 2002.

Regnskapstall for aksjeselskaper indikerer at lønnsomheten har avtatt i norsk industri de siste årene fram til 2002. Ifølge regnskapsstatistikken var lønnsomheten på et lavt nivå i 2002 i forhold til tidligere år. Makroøkonomiske lønnsomhetstall viser en mer moderat nedgang i lønnsomheten i industrien.

6. Annet

I vedlegg gis det oversikt over inntektsoppgjørene i 2004, den harmoniserte konsumprisindeksen og kursutviklingen for norske kroner, samt en del tabeller, bl.a. med lønnsutviklingen etter utdanningsnivå.

Kontaktperson for ytterligere opplysninger: Utvalgets leder Svein Longva, Statistisk sentralbyrå, tlf. 21 09 49 90 eller e-post: Svein.Longva@ssb.no